

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Міжнародний аграрний бізнес

Тема 12.

Сучасні виклики суспільства та їх вплив на розвиток міжнародного аграрного бізнесу

Діброва А.Д. - д.е.н., професор
Герасименко Н.А. – к.е.н., доцент

Зміст

1. Сучасні виклики суспільства.
2. Урбанізація, міграція і обмеженість земельних ресурсів. Суть та особливості урбаністичних процесів.
3. Глобальні процеси та їх вплив на розвиток світового сільського господарства
4. Цілі сталого розвитку
5. Кліматичні зміни та трансформація агропродовольчих систем для їх адаптації та стійкості
6. Європейський зелений курс Green Deal і його вплив на розвиток міжнародного аграрного бізнесу
7. Механізми адаптації до змін клімату в аграрній політиці: досвід ЄС. Стратегія «Від ферми до виделки»
8. Скорочення викидів парникових газів. Карбонові кредити.

Сучасні виклики суспільства (I)

Види сучасних глобальних викликів

Еколого-ресурсні виклики

- Глобальне потепління і зміна клімату.
- Рівні можливості для економічного розвитку.
- Енергобезпека і розподіл природних ресурсів.
- Збереження біорізноманіття планети.
- Доступність енергії і нові енерготехнології.

Глобально-регулятивні виклики

- Експорт демократії.
- Контроль озброєнь.
- Зближення націй (асиміляційний характер глобалізації).
- Поширення транскордонної злочинності.
- Криза існуючого світового геополітичного устрою.
- Тероризм.

Глобальні виклики світової економіки

- Глобалізація світових ринків відповідно до міжнародних домовленостей.
- Зростання активності ТНК, що утворюють регіональні й світову мережі.
- Формування правил і процедур вільного руху іноземних інвестицій.
- Створення глобальних інформаційних та освітніх мереж, що формуватимуть «глобальну електронну лекційну залу».
- Фінансова глобалізація шляхом інтенсивних транскордонних фінансових трансакцій суб'єктів, появи нових фінансових механізмів, формування глобального фінансового ринку.

Соціальні виклики в сучасному світі

- Демографічна ситуація в світі: пошук балансу.
- Основні типи соціального відторгнення і політика соціального залучення.
- Проблеми голоду, поширення хвороб, стан здоров'я матерів і дітей.
- Проблеми ринку праці та міжнародних міграцій.
- Гендерна рівність у світі.

Сучасні виклики суспільства (I)

Основні причини загострення глобальних викликів:

1. **Низький рівень впровадження** ресурсо- й енергозаощаджуючих, екологічно чистих **технологій**. Застосування недосконалих технологій, зокрема спалювання нафти, вугілля і природного газу, призвело до того, що вміст вуглекислого газу в повітрі щорічно зростає на 0,5 %, а за останні 150 років зріс на 25 %, причому на 12 % - лише за останні 30 років. У пило-газових викидах міститься понад 1400 шкідливих для людини речовин.

2. **Швидка урбанізація** населення, зростання гігантських мегалополісів супроводжується скороченням сільськогосподарських угідь, бурхливою автомобілізацією. Загалом на 0,3 % території планети сконцентровано 40 % усього населення. Нині у світі налічується понад 700 млн авто. За останні 30-40 років забруднення довкілля вихлопними газами зросло втричі.

3. **Недбайливе ставлення людини до природи** найбільше виявляється в хижацькому вирубуванні лісів, знищенні річок, створенні штучних водойм, забрудненні шкідливими речовинами прісної води. Щороку у світі знищують 15 млн га лісів, на одне посаджене дерево припадає 10 вирубаних. За останні 100 років людство втратило вже 200 млн км² родючих земель.

Урбанізація, міграція і обмеженість земельних ресурсів. Суть та особливості урбаністичних процесів (II)

Міграція — це процес переміщення або через міжнародні кордони, або в межах однієї країни, що включає будь-які пересування людей, незалежно від причин.

Міграції за **тривалістю** поділяються на:

- постійні (безповоротні) — переміщення на постійне або довгострокове місце проживання;
- тимчасові — переміщення на відносно короткий строк;
- сезонні — щорічні переміщення, пов'язані з роботою, відпочинком на курортах, кочова міграція;
- маятникові — регулярні щоденні, або щотижневі поїздки на роботу або навчання за межі місця проживання.

За **формами організації** міграції бувають:

- суспільно організовані (керовані), або неорганізовані;
- добровільні, або примусові;
- легальні, або нелегальні.

Міграції за **напрямком потоків** поділяються на:

- Внутрішні, такі що відбуваються між окремими адміністративними одиницями різного рівня однієї держави, містами, сільською і міською місцевістю тощо. Вона тісно пов'язана з процесами урбанізації.
- Зовнішні, такі що відбуваються між державами, регіонами планети, континентами:
 - еміграція (виїзд громадян конкретної держави за кордон);
 - імміграція (в'їзд іноземних громадян до конкретної держави);
 - рееміграція (повернення колишніх, або дійсних громадян держави на свою батьківщину);
 - репатріація (повернення людей на батьківщину, що були насильно вивезені).

Урбанізація, міграція і обмеженість земельних ресурсів. Суть та особливості урбаністичних процесів (II)

Основні причини, які впливають на процес урбанізації населення це:

- глобальна індустріалізація;
- комерція;
- соціальні аспекти;
- ринок праці;
- модернізація та зміна способу життя.

Головні особливості урбанізації:

- 1) глобальний та історичний характер;
- 2) збільшення кількості міст і зростання частки міського населення;
- 3) підвищення ролі міст;
- 4) розширення площ урбанізованих територій;
- 5) вплив на природне середовище, соціально - економічні відносини та спосіб життя людей.

Урбанізаційні процеси можуть спричиняти екологічні, економічні й соціальні проблеми. Серед них — забруднення навколишнього природного середовища, зростання рівня злочинності, погіршення якості життя на сільських територіях тощо.

Глобальні процеси та їх вплив на розвиток світового сільського господарства (III)

Фактори, що загрожують життю нинішнього та майбутніх поколінь, а саме:

- дефіцит мінерально-сировинних ресурсів та енергії;
- деградація природного середовища: поява кислотних опадів, скорочення озонового шару, глобальне потепління клімату та інші екологічні проблеми;
- розширення масштабів бідності та зростання диференціації між бідними та багатими країнами, регіонами та групами населення;
- продовольча криза та поширення голоду;
- міжетнічні конфлікти та війни.

Цілі сталого розвитку (IV)

Цілі сталого розвитку (ЦСР)	Формулювання проблеми
ЦСР 1. Подолання бідності	Низький рівень доходів сільського населення та зайнятих у сільському господарстві
ЦСР 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки і сприяння сталому розвитку сільського господарства	Неповноцінне харчування у всіх формах Обмеження фізичної доступності продуктів харчування Обмежена економічна доступність продовольства Безпека харчових продуктів; зниження якості продовольства Нестійке виробництво продовольства Високий рівень залежності від імпорту генетичних ресурсів Нестача коштів у сільгосптоваровиробників для здійснення модернізації та розширеного відтворення Низький рівень розвитку органічного виробництва; відсутність системи регулювання ринків органічної продукції
ЦСР 3. Забезпечення здорового способу життя	Зростання рівня захворюваності Обмежений доступ до послуг охорони здоров'я
ЦСР 5. Забезпечення гендерної рівності	Обмеження прав сільських жінок; важкі умови домашньої праці
ЦСР 6. Чиста вода та санітарія	Нераціональне використання водних ресурсів Скидання забруднених стічних вод у водойми; низький рівень обігового та послідовного використання води Низький рівень забезпечення питною водою нормативної якості, водогоном та каналізацією
ЦСР 7. Недорога та чиста енергія	Обмежений доступ до сучасних джерел енергії; низька енергоефективність
ЦСР 8. Достойна робота та економічне зростання	Скорочення рівня зайнятості, безробіття, відтік молодих кваліфікованих кадрів
ЦСР 9. Індустріалізація, інновації та інфраструктура	Обмежений доступ до фінансових ресурсів та каналів збуту дрібних виробників сільгосппродукції Застаріле обладнання та технології Слабка інноваційна активність та науково-дослідна діяльність
ЦСР 10. Зменшення нерівності	Відмінність якості життя у сільській місцевості від міської Низька активність сільського населення (переважно літнього та старшого віку) у соціальному, економічному та політичному житті
ЦСР 11. Безпека, стійкість міст та села	Нерозвиненість транспортної інфраструктури Урбанізація; стихійна забудова приміських та сільських територій
ЦСР 12. Відповідальне споживання та виробництво	Втрати продовольства в процесі виробництва та споживання на різних стадіях Утворення значної кількості відходів виробництва, недостатній рівень переробки вторинної сировини
ЦСР 13. Боротьба зі зміною клімату	Негативний вплив сільського господарства на зміну клімату; вплив наслідків зміни клімату на сільське господарство
ЦСР 14. Збереження морських екосистем	Нераціональне використання та забруднення морських екосистем; скорочення морських біологічних ресурсів
ЦСР 15. Збереження екосистем суші	Деградація природного середовища внаслідок порушення технологічних процесів; скорочення біологічної різноманітності та зростання чутливості культур до шкідників та хвороб

Кліматичні зміни та трансформація агропродовольчих систем для їх адаптації та стійкості (V)

1. Вплив кліматичних змін на агропродовольчі системи: Наукові дослідження підтверджують, що зміна клімату безпосередньо впливає на продуктивність сільськогосподарських угідь, зменшуючи урожайність важливих культур. Це не тільки підвищує ризик харчової нестабільності в окремих регіонах, але й підриває економічне благополуччя сільських спільнот.

2. Необхідність адаптації та трансформації: Адаптація агропродовольчих систем включає інтеграцію передових технологій, що можуть допомогти управляти ресурсами більш ефективно та стійко. Наприклад, застосування технологій точного землеробства, використання стійких до сухостійкості та теплової зміни сортів культур, а також покращення систем зрошення можуть значно зменшити вразливість аграрного сектору до кліматичних коливань.

3. Сталий розвиток агропродовольчих систем: Одним з ключових аспектів адаптації є перехід на стале землеробство, що передбачає мінімізацію впливу на довкілля та оптимізацію використання природних ресурсів. Це включає практики, такі як сівозмінна, використання органічних добрив, зменшення використання хімічних пестицидів та більш ефективне управління водними ресурсами.

4. Залучення наукових досліджень та інновацій: Інновації в аграрному секторі відіграють критичну роль у забезпеченні його адаптації та стійкості. Розвиток нових сільськогосподарських технологій, біотехнологічних досліджень та покращення систем збору даних можуть допомогти аграріям краще реагувати на кліматичні зміни та ухвалювати інформовані рішення.

5. Міжнародна співпраця та політика: Глобальні зусилля з адаптації агропродовольчих систем мають важливе значення для боротьби з кліматичними змінами. Міжнародні угоди та співпраця можуть сприяти обміну знаннями та ресурсами, забезпечуючи координацію політики та фінансування, необхідних для ефективної адаптації та стійкості аграрного сектору на міжнародному рівні.

Ці аспекти підкреслюють необхідність глобального підходу до проблеми кліматичних змін у контексті агропродовольчих систем, де важливо збалансувати потребу в адаптації та необхідність у підтримці стійкого сільськогосподарського виробництва.

Європейський зелений курс Green Deal і його вплив на розвиток міжнародного аграрного бізнесу (VI)

1. *Впровадження Європейського зеленого курсу:* Європейський зелений курс передбачає реалізацію ряду законодавчих та фінансових заходів, спрямованих на скорочення викидів парникових газів, збереження біорізноманіття, перехід на циркулярну економіку, та забезпечення сталого використання природних ресурсів.

2. *Імплікації для сільського господарства:* Сільське господарство відіграє ключову роль у планах Green Deal, оскільки цей сектор є одночасно і джерелом значних викидів парникових газів, і потужним інструментом їх секвестрації. Перехід на органічне землеробство, практики точного землеробства, впровадження принципів агроекології стають основними напрямками модернізації аграрного сектору.

3. *Вплив на міжнародний аграрний бізнес:* Європейський зелений курс визначає нові стандарти не тільки для внутрішнього, але й для зовнішнього аграрного ринку. Виробники з країн, що експортують продукцію до ЄС, змушені будуть адаптувати свої виробничі процеси до вимог екологічності та стійкості, встановлених в рамках Green Deal.

4. *Технологічні інновації:* Підтримка інновацій через фінансування досліджень і розвитку нових технологій в аграрному секторі є важливою складовою Європейського зеленого курсу. Це включає розробку стійких пестицидів і добрив, систем точного землеробства, а також біотехнологічні дослідження.

5. *Економічні наслідки для аграріїв:* Впровадження екологічних практик може вимагати значних початкових інвестицій, однак в довгостроковій перспективі воно забезпечує зростання продуктивності, покращення якості продукції та доступ до нових ринків. Врахування екологічних ризиків також сприяє зменшенню потенційних фінансових втрат від зміни клімату.

6. *Зміцнення глобального лідерства ЄС:* Через впровадження Європейського зеленого курсу ЄС посилює свої позиції як світового лідера в боротьбі зі зміною клімату, стимулюючи інші країни та регіони до впровадження подібних стандартів і практик. Це сприяє формуванню глобальної політики сталого розвитку.

Механізми адаптації до змін клімату в аграрній політиці: досвід

ЄС. Стратегія «Від ферми до виделки» (VII)

1. Визначення стратегії "Від ферми до виделки": Європейський Союз у відповідь на кліматичні виклики розробив стратегію "Від ферми до виделки", яка є ключовою частиною Європейського зеленого курсу (Green Deal). Ця стратегія направлена на те, щоб зробити продовольчу систему справедливішою, здоровішою та екологічніше стійкою. Вона включає ініціативи зі зменшення викидів парникових газів, збереження біорізноманіття та забезпечення сталого використання ресурсів.

2. Поліпшення стійкості аграрного сектору: Однією з ключових цілей стратегії є зменшення залежності аграрного сектору від пестицидів і добрив, що сприяють деградації ґрунтів і водних ресурсів. ЄС прагне до зниження використання хімічних пестицидів на 50% до 2030 року та до збільшення органічного землеробства, що покликане підвищити біорізноманіття та зменшити екологічний вплив сільськогосподарської діяльності.

3. Сприяння інноваціям та дослідженням: ЄС активно інвестує у дослідження та розробки нових технологій, які можуть допомогти аграрному сектору адаптуватися до кліматичних змін. Це включає використання точного землеробства, розвиток рослинництва, стійких до змін клімату сортів культур та інноваційні системи зрошення, які забезпечують ефективне використання води.

4. Споживачі та ринкові механізми: Стратегія також зосереджена на зміні споживацьких звичок, сприяючи переходу до більш стійких дієт, багатих на рослинні продукти. ЄС заохочує споживачів обирати продукти, вироблені з мінімальним впливом на довкілля, через маркування, освіту та підвищення обізнаності щодо стійких продуктів харчування.

5. Міжнародне співробітництво: Визнаючи глобальний характер викликів, пов'язаних зі зміною клімату, ЄС працює над розширенням співробітництва з третіми країнами, щоб впровадити адаптаційні стратегії у всьому світі. Це включає підтримку іноземних аграрних реформ, сприяння сталому виробництву та торгівлі продуктами харчування.

Європейський досвід у сфері адаптації агропродовольчих систем до кліматичних змін показує важливість комплексного підходу, який включає регулятивні зміни, інвестиції в інновації, споживацьку освіту та міжнародне співробітництво.

Скорочення викидів парникових газів. Карбонові кредити (VIII)

Карбонові кредити є частиною міжнародних зусиль щодо торгівлі викидами парникових газів. Один карбоновий кредит відповідає одному тонні CO₂, який був зекономлений або видалений з атмосфери. Ці кредити можуть бути продані або використані для компенсації власних викидів, надаючи компаніям та урядам гнучкість у досягненні кліматичних цілей.

Роль карбовоних кредитів у скороченні викидів: Механізм карбовоних кредитів дозволяє компаніям, які не можуть ефективно зменшити свої власні викиди, інвестувати в проекти зі зниження викидів в інших місцях. Це можуть бути проекти з лісонасадження, відновлювальна енергетика, заходи по підвищенню енергоефективності чи видалення вуглецю з атмосфери.

Економічні ініціативи: Карбонові кредити створюють економічні стимули для зниження викидів, залучаючи приватний сектор. Через ринкові механізми ціна на карбонові кредити може коливатися, залежно від попиту та пропозиції, а також від політичних рішень у сфері клімату. Це дозволяє компаніям стратегічно підходити до питань скорочення викидів і планувати свої інвестиції в екологічну стійкість.

Критика і виклики: Незважаючи на потенційні переваги, система карбовоних кредитів також зіштовхується з критикою. Однією з основних проблем є можливість "відмивання" викидів, коли компанії купують кредити замість впровадження реальних змін у своїх виробничих процесах. Також існує проблема верифікації та контролю за реальним зниженням викидів.

Перспективи розвитку: Попри існуючі виклики, потенціал карбовоних кредитів як інструменту глобальної кліматичної політики є значним. Розробка міжнародних стандартів та посилення моніторингу можуть допомогти подолати існуючі недоліки і зробити цей інструмент більш ефективним.